

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.22>
УДК 342.9:796:347.918

Аліна Гавловська,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри національного, міжнародного права
та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
м. Івано-Франківськ, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7973-7560>,
e-mail: ahavlovska@ksu.ks.ua

Адміністративно-правова природа спортивного арбітражу

Аліна Гавловська

Спортивний арбітраж відіграє важливу роль у врегулюванні спортивних правовідносин, забезпечуючи захист прав учасників спортивної діяльності та контроль за дотриманням правил у сфері спорту. Водночас його правова природа залишається дискусійною через поєднання приватноправових і публічно-правових засад функціонування.

Мета статті полягає у поглибленні наукових підходів до розуміння адміністративно-правової природи спортивного арбітражу, уточненні його сутнісних ознак та визначенні ролі у забезпеченні належного врегулювання у сфері спорту.

У дослідженні застосовано системно-структурний, формально-юридичний, порівняльно-правовий та класифікаційний методи.

Обґрунтовано, що спортивний арбітраж не обмежується функцією альтернативного вирішення спорів, а здійснює контроль за законністю та обґрунтованістю рішень спортивних організацій. Запропоновано класифікацію спортивних арбітражів за територіальною юрисдикцією, строками функціонування, видами провадження та характером повноважень. Визначено основні аспекти його адміністративно-правової природи, серед яких контроль за реалізацією делегованих повноважень спортивних організацій, перевірка дисциплінарних санкцій, забезпечення дотримання публічного порядку та участь у формуванні системи *lex sportiva*.

Встановлено, що спортивний арбітраж є самостійним багатофункціональним інститутом, який поєднує механізми приватноправового врегулювання спорів із елементами публічно-правового контролю. Його діяльність сприяє забезпеченню балансу між автономією спортивного руху та дотриманням загальнообов'язкових правових стандартів, а також розвитку сучасної системи спортивного права. Окремо проаналізовано нормативно-правове підґрунтя спортивного арбітражу в Україні, що охоплює Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Закон України «Про третейські суди», Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», та виявлено системні прогалини у їх взаємодії щодо регулювання арбітражних процедур у сфері спорту.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, публічне адміністрування, спортивне право, спорт, правовідносини в сфері спорту, публічний інтерес, адміністративно-правовий механізм, адміністративне право, спортивний арбітраж, спортивна юстиція, дисциплінарна відповідальність у спорті, *lex sportiva*.

Постановка наукової проблеми. Спортивна сфера характеризується складною системою правовідносин, у межах яких поєднуються приватні інтереси учасників спортивної діяльності та публічні завдання щодо забезпечення належного порядку, дисципліни й дотримання встановлених правил. Особливе місце в цій системі належить спортивному арбітражу, який забезпечує розгляд і вирішення спорів між спортсменами, клубами, федераціями та іншими суб'єктами спортивного руху. Водночас сучасні наукові підходи не виробили єдиного бачення щодо його правової при-

FUNDING

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

DISCLAIMER

The funder had no role in the study design, data collection and analysis, decision to publish, or preparation of the manuscript.

CONTRIBUTORS

The authors contributed solely to the intellectual discussion underlying this paper, case-law exploration, writing and editing, and accept responsibility for the content and interpretation.

CREATIVE COMMONS 4.0 ATTRIBUTION INTERNATIONAL (CC_BY_4.0)

Ця стаття з відкритим доступом, поширена на умовах Ліцензії атрибуції Creative Commons (CC_BY_4.0), що дає змогу необмежено використовувати, поширювати й відтворювати на будь-якому носії за умови посилання на оригінального(-их) автора(-ів) та джерела.

Alina Havlovska,

**ADMINISTRATIVE AND
LEGAL NATURE OF SPORTS
ARBITRATION**

Abstract. Sports arbitration plays an important role in the regulation of sports legal relations, ensuring the protection of the rights of participants in sports activities and monitoring compliance with the rules in the field of sports. At the same time, its legal nature remains debatable due to the combination of private law and public law principles of functioning.

The purpose of the article is to deepen scientific approaches to understanding the administrative and legal nature of sports arbitration, clarify its essential features and determine its role in ensuring proper governance in the field of sports.

System-structural, formal-legal, comparative-legal and classification methods are used in the study.

It is substantiated that sports arbitration is not limited to the function of alternative dispute resolution, but exercises control over the legality and reasonableness of decisions of sports organizations. The classification of sports arbitrations by territorial jurisdiction, terms of operation, types of proceedings and nature of powers is proposed. The main aspects of its administrative and legal nature are defined, including control over the implementation of delegated powers of sports organizations, verification of disciplinary sanctions, ensuring compliance with public order and participation in the formation of the *lex sportiva* system. It has been established that sports arbitration is an independent multi-functional institution that combines the mechanisms of private law dispute settlement with elements of public law control. Its activities contribute to ensuring a balance between the autonomy of the sports movement and the observance of universally binding legal standards, as well as the development of a modern system of sports law. The regulatory and legal basis of sports arbitration in Ukraine, which includes the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports", the Law of Ukraine "On Arbitration Courts", the Law of Ukraine "On International Commercial Arbitration" and the Law of Ukraine "On Prevention of the Influence of Corruption Offenses on the Results of Official Sports Competitions", has been separately analyzed, and systemic gaps in their interaction regarding the regulation of arbitration procedures in the field of sports have been identified.

Key words: administrative-legal regulation, public administration, sports law, sport, legal relations in the field of sports, public interest, administrative-legal mechanism, administrative law, sports arbitration, sports justice, disciplinary responsibility in sports, *lex sportiva*.

роди, оскільки традиційне сприйняття спортивного арбітражу як різновиду третейського розгляду не повною мірою відображає специфіку його повноважень та функціонального призначення. Значна частина спорів, що розглядаються спортивними арбітражами, пов'язана з перевіркою рішень спортивних організацій, які здійснюють регулятивний і дисциплінарний вплив на учасників спортивних правовідносин, що зумовлює необхідність дослідження адміністративно-правових аспектів діяльності таких інституцій.

Науково-практичне значення порушеної проблематики визначається потребою формування цілісного уявлення про місце спортивного арбітражу в системі правового регулювання спорту та з'ясування особливостей реалізації ним контрольних, юрисдикційних і правозахисних функцій. Поглиблене дослідження адміністративно-правової природи спортивного арбітражу сприяє вдосконаленню механізмів захисту прав учасників спортивних правовідносин, забезпеченню балансу між автономією спортивних організацій і дотриманням загальнообов'язкових правових стандартів, а також виробленню підходів до подальшого розвитку системи спортивної юстиції. Актуальність зазначених питань посилюється зростанням ролі спеціалізованих арбітражних інституцій у забезпеченні справедливого, оперативного та професійного вирішення спортивних спорів на національному і міжнародному рівнях.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика правової природи спортивного арбітражу привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. А. М. Апаров обгрунтував комплексний характер правового регулювання спортивної діяльності та поєднання в ньому приватно-правових і публічно-правових засад. О. М. Залізко дослідив особливості спортивного арбітражу як альтернативного способу вирішення спортивних спорів, а М. Ілляшев і К. Солодовник висвітлили сучасні переваги діяльності Спортивного арбітражного суду при НОК України. О. І. Чокля розкрив питання делегування спортивним організаціям регулятивних повноважень у сфері спорту. М. А. Тіхонова, О. Г. Бортнік дослідили сутність права на судовий захист учасника професійних спортивних відносин та його реалізацію.¹ Зарубіжні науковці С. L. Goh, J. Anderson та I. Vantekas зосередили увагу на легітимності спортивного арбітражу, його ролі у системі спортивної юстиції та взаємодії зі стандартами захисту прав людини. Водночас недостатньо дослідженими залишаються адміністративно-правові аспекти діяльності спортивного арбітражу, зокрема його роль у контролі за реалізацією делегованих повноважень спортивних організацій та забезпеченні належного врядування у сфері спорту.

Метою статті є розвиток наукових уявлень про адміністративно-правову природу спортивного арбітражу через уточнення його сутнісних ознак, систематизацію існуючих видів спортивних арбітражів та обгрунтування їх ролі як спеціалізованих інституцій, що забезпечують контроль за реалізацією делегованих повноважень спортивних організацій, захист прав учасників спортивних правовідносин і формування автономного нормативного масиву *lex sportiva*.

Викладення основного матеріалу дослідження. Правовідносини у сфері спорту характеризуються виразним дуалістичним характером. Адже з одного боку, договірні відносини між спортсменами та спортивними клубами формують класичну модель горизонтальних приватно-правових зв'язків, заснованих на юридичній рівності сторін, з іншого – взаємодія спортсменів із національними та міжнародними спортивними федераціями ґрунтується на засадах організаційної підпорядкованості та обов'язковості виконання встановлених ними вимог. Зокрема, у своїй діяльності спортивні організації здійснюють низку регулятивних і контрольних функцій (наприклад, встановлюють обов'язкові правила спортивної діяльності, проводять процедури ліцензування та акредитації, здійснюють нагляд за дотриманням нормативних приписів, а також застосовують заходи дисциплінарного впливу у разі їх порушення). Як слушно зауважує А. М. Апаров «при цьому для такого правового режи-

¹ Тіхонова М. А., Бортнік О. Г. Право на судовий захист учасника професійних спортивних відносин та його реалізація. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. No 3 (03). С. 46-52; Тіхонова М.А. Огляд джерел міжнародного спортивного права. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2012. No 3. С. 209-216. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2012/03\(62\)2012/3_12_31.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2012/03(62)2012/3_12_31.pdf)

му характерним є поєднання приватноправових та публічно-правових механізмів регулювання, що зумовлено складністю характеру самої фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, яка у зв'язку з цим включає низку публічних та приватних інтересів, що підлягають збалансуванню між собою»². Саме в цьому контексті інститут спортивного арбітражу виступає як механізм, спрямований на балансування двох вимірів спортивних правовідносин: 1) забезпечення захисту приватних інтересів учасників спортивної діяльності; 2) здійснення контролю за законністю і пропорційністю владно-організаційних рішень спортивних федерацій. Отже, спортивний арбітраж не може бути зведений виключно до класичного приватноправового інституту вирішення спорів, оскільки він органічно поєднує ознаки як третейського розгляду, так і квазіадміністративної процедури оскарження, що зумовлює його особливу правову природу.

У наукових дослідженнях та практичній діяльності неодноразово підкреслювалися переваги спортивного арбітражу як ефективного механізму вирішення спортивних спорів. Так, у своїх дослідженнях О.М. Залізко виділяє такі переваги вирішення спорів в сфері спортивних відносин у Спортивного арбітражного суду (далі – САС) компетентності арбітрів, які є фахівцями у сфері спорту; незалежність САС як самостійного арбітражного органу; гнучкість у виборі мови провадження; оперативність розслідування спорів (зокрема, через трибунали ad hoc та прискорені процедури), а також добровільний характер виконання рішень й економічність розгляду для забезпечення доступу спортсменів до правосуддя³. На переваги функціонування оновленого Спортивного арбітражного суду при Національному олімпійському комітеті України вказують М. Ілляшев та К. Солодовник, наголошуючи на його конфіденційності, фінансовій прозорості за міжнародними стандартами, діджиталізації процесу, розумних процесуальних строках із чітким графіком справи, а також можливість залучення профільних експертів із закритого списку суддів для максимально фахового й швидкого вирішення спорів⁴. Асоціація арбітражних судів визначає ключовими перевагами та унікальними аспектами спортивного арбітражу його виняткову оперативність (зокрема, розгляд справ протягом 24 годин трибуналами ad hoc), висока ефективність забезпечувальних заходів, залучення виключно профільних фахівців із закритого списку арбітрів, формування послідовного прецедентного права (lex sportiva), а також фінансова доступність для спортсменів та спрощена «приватна виконавча система» через внутрішні механізми спортивних регуляторів⁵.

З метою комплексного аналізу інституційної структури спортивного арбітражу доцільно розглянути існуючі органи у розрізі основних класифікаційних критеріїв, що дає змогу виявити як спільні риси, так і принципи відмінності між ними. На нашу думку, оптимальними критеріями класифікації спортивних арбітражів є:

1. За територіальним статусом та юрисдикцією: 1) міжнародні спортивні арбітражі – розглядають спори міжнародного характеру між суб'єктами світового спортивного руху та забезпечують уніфіковане застосування норм спортивного права (наприклад, Спортивний міжнародний арбітраж/Court of Arbitration for Sport); 2) національні спортивні арбітражі – вирішують спортивні спори в межах окремої держави відповідно до національного законодавства та внутрішніх регламентів спортивних організацій (наприклад, Спортивний арбітражний суд при НОК України).

Alina Havlovksa,

ADMINISTRATIVER UND RECHTLICHER CHARAKTER DER SPORTSCHIEDSGERICHTSBARKEIT

Zusammenfassung. Die Sportschiedsgerichtsbarkeit spielt eine wichtige Rolle bei der Regelung der Sportrechtsbeziehungen, indem sie den Schutz der Rechte der Teilnehmer an sportlichen Aktivitäten gewährleistet und die Einhaltung der Regeln im Sportbereich überwacht. Gleichzeitig bleibt seine Rechtsnatur aufgrund der Kombination privatrechtlicher und öffentlich-rechtlicher Funktionsprinzipien umstritten.

Der Zweck des Artikels besteht darin, wissenschaftliche Ansätze zum Verständnis des administrativen und rechtlichen Charakters der Sportschiedsgerichtsbarkeit zu vertiefen, ihre wesentlichen Merkmale zu klären und ihre Rolle bei der Gewährleistung einer ordnungsgemäßen Governance im Sportbereich zu bestimmen.

In der Studie kommen systemstrukturelle, formalrechtliche, rechtsvergleichende und klassifizierende Methoden zum Einsatz.

Es wird begründet, dass die Sportschiedsgerichtsbarkeit nicht auf die Funktion der alternativen Streitbeilegung beschränkt ist, sondern die Kontrolle über die Rechtmäßigkeit und Angemessenheit von Entscheidungen von Sportorganisationen ausübt. Es wird eine Klassifizierung der Sportschiedsverfahren nach örtlicher Zuständigkeit, Durchführungsbedingungen, Verfahrensarten und Art der Befugnisse vorgeschlagen. Die wichtigsten Aspekte seiner administrativen und rechtlichen Natur werden definiert, darunter die Kontrolle über die Umsetzung der übertragenen Befugnisse von Sportorganisationen, die Überprüfung von Disziplinarstrafen, die Gewährleistung der Einhaltung der öffentlichen Ordnung und die Beteiligung an der Gestaltung des Lex-Sportiva-Systems. Es wurde festgestellt, dass es sich bei der Sportschiedsgerichtsbarkeit um eine unabhängige multifunktionale Institution handelt, die die Mechanismen der privatrechtlichen Streitbeilegung mit Elementen der öffentlich-rechtlichen Kontrolle verbindet. Seine Aktivitäten tragen dazu bei, ein Gleichgewicht zwischen der Autonomie der Sportbewegung und der Einhaltung allgemeiner verbindlicher Rechtsnormen zu gewährleisten und ein modernes System des Sportrechts zu entwickeln. Die regulatorischen und rechtlichen Grundlagen der Sportschiedsgerichtsbarkeit in der Ukraine, zu denen das Gesetz der Ukraine „Über Körperkultur und Sport“, das Gesetz der Ukraine „Über Schiedsgerichte“, das Gesetz der Ukraine „Über internationale Handelsschiedsgerichtsbarkeit“ und das Gesetz der Ukraine „Über die Verhinderung des Einflusses von Korruptionsdelikten auf die Ergebnisse offizieller Sportwettkämpfe“ gehören, wurden separat analysiert und systemische Lücken in ihrem Zusammenspiel bei der Regulierung von Schiedsverfahren im Sportbereich identifiziert.

Schlüsselwörter: verwaltungsrechtliche, öffentliche Verwaltung, Sportrecht, Sport, Rechtsbeziehungen im Sportbereich, öffentliches Interesse, Verwaltungsrecht, Sportmechanismus, Verwaltungsrecht, Sportschiedsgerichtsbarkeit, Sportjustiz, Disziplinarverantwortung im Sport, Lex Sportiva.

² Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник ОНУ: правознавство*. 2017. Т. 22, № 1(30). С. 12

³ Залізко О. М. Спортивний арбітражний суд – альтернативний спосіб вирішення спортивних спорів. *Право і суспільство*. 2016. № 5. С. 193. URL: <http://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/62194c8d-5e00-4d78-9858-46676d00ffbd/content>

⁴ Ілляшев М., Солодовник К. Спортивний арбітражний суд при НОК України: переваги та ефективність для спорту. *Юридична Газета*. 2025. 26 березня. URL: <https://attorneys.ua/publication/sports-arbitration-court-noc-of-ukraine/>

⁵ Спортивний арбітраж. Українська Арбітражна Асоціація: офіційний вебсайт. URL: <https://uaa.in.ua/uk-UA/Galuzevi-arbitrazhi/Sportyvnyj-arbitrazh.aspx?ID=492>

Alina Havlovska,

NATURE ADMINISTRATIVE ET JURIDIQUE DE L'ARBITRAGE SPORTIF

L'arbitrage sportif joue un rôle important dans la régulation des relations juridiques sportives, en assurant la protection des droits des participants aux activités sportives et en contrôlant le respect des règles dans le domaine du sport. Dans le même temps, sa nature juridique reste discutable en raison de la combinaison des principes de fonctionnement du droit privé et du droit public.

L'objectif de l'article est d'approfondir les approches scientifiques pour comprendre la nature administrative et juridique de l'arbitrage sportif, clarifier ses caractéristiques essentielles et déterminer son rôle pour assurer une bonne gouvernance dans le domaine du sport.

L'étude utilise des méthodes systématiques, structurelles, juridiques formelles, juridiques comparatives et de classification.

Il est établi que l'arbitrage sportif ne se limite pas à la fonction de règlement alternatif des litiges, mais exerce un contrôle sur la légalité et le caractère raisonnable des décisions des organisations sportives. La classification des arbitrages sportifs par compétence territoriale, modalités de fonctionnement, types de procédures et nature des pouvoirs est proposée. Les principaux aspects de sa nature administrative et juridique sont définis, parmi lesquels le contrôle de l'exercice des pouvoirs délégués des organisations sportives, la vérification des sanctions disciplinaires, le respect de l'ordre public et la participation à la formation du système de la lex sportiva. Il a été établi que l'arbitrage sportif est une institution indépendante et multifonctionnelle qui combine les mécanismes de règlement des différends de droit privé avec des éléments de contrôle de droit public. Ses activités contribuent à assurer un équilibre entre l'autonomie du mouvement sportif et le respect de normes juridiques universellement contraignantes, ainsi qu'au développement d'un système moderne de droit du sport. La base réglementaire et juridique de l'arbitrage sportif en Ukraine, qui comprend la loi ukrainienne « sur la culture physique et le sport », la loi ukrainienne « sur les tribunaux d'arbitrage », la loi ukrainienne « sur l'arbitrage commercial international » et la loi ukrainienne « sur la prévention de l'influence des infractions de corruption sur les résultats des compétitions sportives officielles », a été analysée séparément, et des lacunes systémiques dans leur interaction concernant la réglementation des procédures d'arbitrage dans le domaine du sport ont été identifiées.

Mots clés : réglementation administrative-juridique, administration publique, droit du sport, sport, relations juridiques dans le domaine du sport, intérêt public, mécanisme administratif-juridique, droit administratif, arbitrage sportif, justice sportive, responsabilité disciplinaire dans le sport, lex sportiva.

2. За строками функціонування: 1) постійно діючі (інституційні) арбітражі – функціонують на постійній основі відповідно до затвердженого регламенту та визначеної організаційної структури (наприклад, Німецький спортивний арбітражний суд/Deutsches Sportschiedsgericht); 2) тимчасові арбітражі (ad hoc) – створюються для розгляду спорів, що виникають під час проведення конкретних спортивних заходів, і характеризуються прискороною процедурою розгляду справ (наприклад, Ad Hoc Division CAS під час Олімпійських ігор).

3. За видом провадження: 1) ординарне арбітражне провадження – застосовується для вирішення спорів, що виникають із договірних та інших приватноправових відносин у сфері спорту (наприклад, Ординарна арбітражна палата Court of Arbitration for Sport); 2) апеляційне арбітражне провадження – спрямоване на перегляд рішень дисциплінарних та інших юрисдикційних органів спортивних федерацій (наприклад, Апеляційна арбітражна палата Court of Arbitration for Sport).

4. За характером юрисдикційних повноважень: 1) незалежні спортивні арбітражі – здійснюють розгляд спорів як самостійні спеціалізовані органи спортивної юстиції (наприклад, Basketball Arbitral Tribunal); 2) внутрішньофедеративні квазіарбітражні органи – функціонують у структурі спортивних федерацій та розглядають спори відповідно до їхніх статутних і регламентних норм (наприклад, Палата з вирішення спорів FIFA (FIFA DRC) або Контрольно-дисциплінарний комітет Ukrainian Association of Football).

Проведена класифікація свідчить, що спортивний арбітраж не є одним правовим явищем, а являє собою багаторівневу систему органів та процедур, які відрізняються за територіальним масштабом діяльності, організаційною формою, функціональним призначенням і характером юрисдикційних повноважень. Таке різноманіття безпосередньо впливає на адміністративно-правову природу спортивного арбітражу, зумовлюючи поєднання у його діяльності елементів приватноправового саморегулювання та публічно-правового впорядкування спортивних відносин. З одного боку, спортивні арбітражі функціонують на засадах автономії спортивного руху та договірної юрисдикції, а з іншого – реалізують владно-організаційні, контрольні та юрисдикційні повноваження щодо забезпечення дотримання спортивних правил і захисту прав учасників спортивних правовідносин. Відповідно, адміністративно-правова природа спортивного арбітражу проявляється у його здатності забезпечувати належне врядування у сфері спорту через систему спеціалізованих інституцій, діяльність яких спрямована на підтримання правопорядку, дисципліни та ефективного вирішення спортивних спорів на національному і міжнародному рівнях.

Нормативно-правове підґрунтя спортивного арбітражу в Україні формується сукупністю законодавчих актів, які у своїй взаємодії визначають як організаційні засади діяльності арбітражних інституцій, так і процесуальні гарантії учасників спортивних спорів. Базовим актом у цій сфері є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (№ 3808-XII від 24.12.1993), який визначає правові засади державного управління галуззю, закріплює систему акредитації спортивних федерацій та встановлює межі їх регуляторної автономії. Саме цей Закон опосередковано визначає публічно-правовий статус спортивних федерацій як суб'єктів, наділених делегованими державою повноваженнями, а відтак, рішення цих організацій, що є основним предметом арбітражного оскарження, набувають характеру актів квазіпублічної влади, перевірка законності яких відповідає завданням адміністративно-правового контролю. Суттєвою законодавчою прогалиною при цьому залишається відсутність у зазначеному Законі спеціальних норм, які б безпосередньо регулювали порядок звернення до спортивного арбітражу, процедуру арбітражного провадження та механізм виконання арбітражних рішень органами державної влади, що змушує спортивні федерації самостійно заповнювати цей нормативний вакуум власними статутами і регламентами.

Процесуальну основу для діяльності національних спортивних арбітражних інституцій, зокрема Спортивного арбітражного суду при НОК України, становить Закон України «Про третейські суди» (№ 1701-IV від 11.05.2004), який визначає форму і зміст арбітражної угоди, підвідо-

мчість справ третейським судам та процесуальні гарантії сторін провадження. Водночас принципово важливою законодавчою перешкодою для повноцінного розвитку спортивного арбітражу в Україні є пряме виключення трудових спорів із підвідомчості третейських судів, тоді як переважна більшість спортивних конфліктів стосується саме трудових відносин між спортсменами і клубами. Для спорів із міжнародним елементом, зокрема при зверненні до CAS застосовується Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (№ 4002-XII від 24.02.1994), ст. 7 якого визнає арбітражні застереження у статутах спортивних федерацій арбітражними угодами, а ст. 8 зобов'язує державні суди направляти сторони до арбітражу за наявності дійсного арбітражного застереження. Виконання рішень CAS на території України здійснюється на підставі цього самого Закону у поєднанні з положеннями Конвенції ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р. Окремого значення у контексті публічно-правового виміру спортивного арбітражу набуває Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (№ 743-VIII від 03.11.2015), структура якого відтворює логіку адміністративно-деліктного провадження. Зокрема, Закон передбачає функції моніторингу, розслідування та застосування санкцій за незаконний вплив на результати змагань, а рішення компетентних органів, ухвалені в межах цього Закону, можуть бути предметом подальшого арбітражного оскарження, що додатково підтверджує публічно-правову природу спортивного арбітражу як інституту контролю за законністю у сфері спорту.

Адміністративно-правова природа спортивного арбітражу, на нашу думку, характеризується наступними аспектами:

1. Контроль за реалізацією делегованих квазіпублічних повноважень. Варто особливо підкреслити, що спортивні федерації та асоціації де-факто не є звичайними громадськими об'єднаннями за інтересами. Як слушно зауважує О. І. Чокля «учасники спортивних правовідносин (об'єднання, організації) наділені правовою автономією (делегованою державою) на регулювання на власний розсуд відносин, які не врегульовані публічним правом, в тому числі мають повноваження визначати те, що в розумінні сфери є порушенням та встановлювати види відповідальності за допущенні порушення, за умови, якщо це не суперечить чинному законодавству України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України»⁶. Наприклад, коли арбітражний суд переглядає рішення про недопуск професійного клубу до змагань або анулювання тренерської ліцензії, він фактично здійснює перевірку законності та обґрунтованості адміністративного акта, виданого монополічним регулятором – спортивною федерацією або асоціацією, яка виконує щодо учасників спортивних відносин функції, аналогічні функціям державного регуляторного органу.

2. Процесуальна спорідненість із адміністративно-деліктним провадженням. Специфіка розгляду дисциплінарних справ у спортивних арбітражах структурно копіює класичне адміністративне переслідування, а не цивільний спір про відшкодування збитків. Нормативні акти спортивних федерацій передбачають широкий спектр заходів відповідальності, зокрема дискваліфікацію за порушення антидопінгових вимог (Всесвітній антидопінговий кодекс⁷), відсторонення спортивних суддів від виконання своїх функцій (Дисциплінарний кодекс ФІФА)⁸, також проведення спортивних заходів без допуску глядачів (Дисциплінарний регламент УЄФА)⁹, виключення із змагань та переведення до нижчого дивізіону за

Alina Havlovskaja,

ADMINISTRACYJNO-PRAWNY CHARAKTER ARBITRAŻU SPORTOWEGO

Streszczenie. Arbitraż sportowy odgrywa ważną rolę w regulacji sportowych stosunków prawnych, zapewniając ochronę praw uczestników zajęć sportowych i monitorując przestrzeganie zasad obowiązujących w sporcie. Jednocześnie jego charakter prawny pozostaje dyskusyjny ze względu na połączenie zasad funkcjonowania prawa prywatnego i prawa publicznego.

Celem artykułu jest pogłębienie naukowych podejść do rozumienia administracyjno-prawnego charakteru arbitrażu sportowego, doprecyzowanie jego istotnych cech oraz określenie jego roli w zapewnieniu prawidłowego zarządzania w obszarze sportu.

W opracowaniu posłużono się metodami systemowo-strukturalnymi, formalno-prawnymi, porównawczo-prawnymi oraz klasyfikacyjnymi.

Uzasadniono, że arbitraż sportowy nie ogranicza się do funkcji alternatywnego rozstrzygania sporów, ale sprawuje kontrolę nad legalnością i zasadnością decyzji organizacji sportowych. Zaproponowano klasyfikację arbitrażu sportowego według właściwości terytorialnej, warunków działania, rodzajów postępowań i charakteru uprawnień. Określono główne aspekty jego administracyjno-prawnego charakteru, w tym kontrolę nad realizacją delegowanych uprawnień organizacji sportowych, weryfikację sankcji dyscyplinarnych, zapewnienie przestrzegania porządku publicznego oraz udział w tworzeniu systemu lex sportiva. Ustalono, że arbitraż sportowy jest niezależną, wielofunkcyjną instytucją, łączącą mechanizmy rozstrzygania sporów na gruncie prawa prywatnego z elementami kontroli prawa publicznego. Jej działalność przyczynia się do zapewnienia równowagi pomiędzy autonomią ruchu sportowego a przestrzeganiem powszechnie obowiązujących standardów prawnych, a także do rozwoju nowoczesnego systemu prawa sportowego. Odrębnie przeanalizowano podstawy regulacyjne i prawne arbitrażu sportowego na Ukrainie, do których zaliczają się Ustawa Ukrainy „O kulturze fizycznej i sporcie”, Ustawa Ukrainy „O sądach arbitrażowych”, Ustawa Ukrainy „O międzynarodowym arbitrażu handlowym” oraz Ustawa Ukrainy „O przeciwdziałaniu wpływowi przestępstw korupcyjnych na wyniki oficjalnych zawodów sportowych” i zidentyfikowano systemowe luki w ich współdziałaniu w zakresie regulacji procedur arbitrażowych w dziedzinie sportu.

Słowa kluczowe: regulacja administracyjno-prawna, administracja publiczna, prawo sportowe, sport, stosunki prawne w sporcie, interes publiczny, mechanizm administracyjno-prawny, prawo administracyjne, arbitraż sportowy, sprawiedliwość sportowa, odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie, lex sportiva.

⁶ Чокля О. І. Організаційно-правові засади публічно-приватного регулювання розвитку фізичної культури і спорту в Україні : дис. ... доктора філософії : 281 Публічне управління та адміністрування. Одеса, 2023. С.5 URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/dissphd/choklia_o_dis.pdf

⁷ Всесвітній антидопінговий кодекс : Переглянутий Кодекс 2021 (набуває чинності з 1 січня 2021 р.) / World Anti-Doping Agency. 168 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Antidopingova_dijalnist/vsesvitnij-antidopingoviy-koдекс.pdf

⁸ Disciplinary Code / Fédération Internationale de Football Association. 56 p. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b1c85f7bbc8b3e6/original/i8zsk8xwspyl8uay9i-pdf.pdf>

⁹ UEFA Disciplinary Regulations : Edition 2022 / Union of European Football Associations. 52 p. URL: <https://documents.uefa.com/api/khub/documents/r7fxo9v2XH9Uhi4VzO57qw/content>

участь у маніпулюванні результатами матчів (Дисциплінарний кодекс ФІФА)¹⁰ та ін. У зв'язку з цим важливого значення набуває перевірка законності, обґрунтованості та пропорційності застосованих санкцій, що за своєю сутністю відповідає завданням адміністративної юстиції та реалізується спортивними арбітражами під час розгляду відповідних спорів.

3. Забезпечення імперативів публічного порядку та стандартів держави. Одним із проявів адміністративно-правової природи спортивного арбітражу є його орієнтація на забезпечення відповідності спортивного регулювання вимогам публічного порядку та загальнообов'язковим правовим нормам. Під час розгляду спорів арбітражні органи не можуть обмежуватися виключно положеннями статутів і регламентів спортивних федерацій у випадках, коли такі акти суперечать законодавству або порушують гарантовані права учасників спортивних правовідносин, особливого значення це набуває у сферах протидії корупції, забезпечення доброчесності спортивних змагань та боротьби з допінгом, де національні й міжнародні нормативні стандарти встановлюють обов'язкові правила поведінки та процесуальні гарантії. У таких випадках спортивний арбітраж виконує функцію контролю за дотриманням імперативних правових вимог, забезпечуючи захист не лише індивідуальних прав учасників спорту, а й публічних інтересів, пов'язаних із підтриманням чесної конкуренції, рівності умов змагальної діяльності та авторитету спортивних інституцій. Наприклад, у справі Кастер Семені ЄСПЛ визнав, що Швейцарія порушила Конвенцію, оскільки її Федеральний верховний суд обмежився вузьким формальним переглядом і не надав спортсменці належних процесуальних гарантій для захисту від дискримінації за ознакою статі. Національний суд відмовився скасувати рішення CAS, керуючись прагненням зберегти стабільність автономної системи спортивного арбітражу й не бажаючи трактувати дотримання ЄКПЛ як складову швейцарського публічного порядку. Натомість ЄСПЛ констатував порушення цього порядку, наголосивши, що приватноправова автономія спортивних контрактів та критерії «спортивної справедливості» не можуть нівелювати абсолютні права людини й примушувати до експериментального гормонального лікування, а держави зобов'язані забезпечувати ефективний судовий контроль за рішеннями арбітражів у цій сфері¹¹.

4. Інституційна процесуальність як альтернатива державному правосуддю. Звертає на себе увагу той факт, що держава свідомо визнає рішення таких спеціалізованих установ, фактично прирівнюючи їх до актів власної судової системи у вузьких питаннях. На підтвердження цієї тези, О. М. Залізко у своїх дослідженнях обґрунтовує, що CAS виступає основним інструментом «вирішення спорів, які прямо чи опосередковано пов'язані зі спортом»¹². Також, підкреслимо, що його роль полягає не лише у вирішенні фінансових конфліктів, але й у забезпеченні справедливості, змагальності та дотримання принципів чесної гри (Fair Play) шляхом перегляду дисциплінарних справ. Інституційна структура спортивних арбітражів, наявність чітких процесуальних кодексів, правил відводу суддів та гарантування права на адвокатський захист повністю дублюють засади адміністративного судочинства, забезпечуючи високий стандарт доведення вини.

5. Формування автономного нормативного масиву (Lex Sportiva) публічного спрямування. Спортивні арбітражі виконують не лише юрисдикційну функцію щодо вирішення конкретних спорів, але й здійснюють вагомий вплив на формування та розвиток системи спортивного права шляхом вироблення усталених підходів до тлумачення і застосування правових норм. Практика арбітражних інституцій сприяє виробленню єдиних стандартів правозастосування та подоланню прогалин нормативного регулювання у сфері спорту. У результаті сформовані арбітражною практикою правові підходи стають орієнтиром для державних органів та спортивних інституцій, сприяючи гармонізації національних механізмів управління зі загальновизнаними міжнародними стандартами справедливого й об'єктивного розгляду спорів. Так, у справі AEK Athens and SK Slavia Prague v. UEFA (1999) CAS прийняв рішення, у якому безпосередньо порівняв роль спортивних регуляторних органів із державними (публічними) інституціями в частині їхніх адміністративних та санкційних функцій. Зокрема, суд підтвердив, що розробка lex sportiva базується на принципах публічного права (належна процедура, процесуальна справедливість), а приватна згода осіб у таких випадках трансформується у публічний обов'язок підкорятися правилам організації¹³.

Висновки. Спортивний арбітраж є складним правовим інститутом, функціонування якого зумовлене поєднанням приватноправових і публічно-правових засад регулювання спортивних відносин. Узагальнення наукових підходів та особливостей діяльності арбітражних інституцій дало змогу обґрунтувати, що його правова природа не обмежується вирішенням спорів між учасниками спортивної діяльності, а охоплює також здійснення контрольних і юрисдикційних функцій щодо рішень спортивних федерацій та інших суб'єктів спортивного управління. Систематизація спортивних арбітражів за

¹⁰ Disciplinary Code / Fédération Internationale de Football Association. 56 p. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b1c85f7bbc8b3e6/original/i8zsk8xws0pyl8uay9i-pdf.pdf>

¹¹ Bantekas I. Sport Arbitration and Human Rights: An Overview of the Semenya Judgement Before the European Court of Human Rights. Harvard Human Rights Journal. 2025. January 7. URL: <https://journals.law.harvard.edu/hrj/2025/01/sport-arbitration-and-human-rights-an-overview-of-the-semenya-judgment-before-the-european-court-of-human-rights/>

¹² Залізко О. М. Спортивний арбітражний суд – альтернативний спосіб вирішення спортивних спорів. Право і суспільство. 2016. № 5. С. 192–196. URL: <http://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/62194c8d-5e00-4d78-9858-46676d00ffbd/content>

¹³ Goh C. L., Anderson J. The Credibility of the Court of Arbitration for Sport. Harvard Journal of Sports & Entertainment Law. 2022. Vol. 13. P. 233–264. URL: <https://journals.law.harvard.edu/jse/wp-content/uploads/sites/78/2022/09/HLS205.pdf>

територіальною юрисдикцією, строками функціонування, видами провадження та характером повноважень дозволила розкрити їх багаторівневу структуру та встановити, що різноманітність організаційних форм забезпечує ефективне врегулювання широкого спектра спортивних спорів як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні адміністративно-правової природи спортивного арбітражу через виокремлення комплексу ознак, що характеризують його як механізм забезпечення належного врегулювання у сфері спорту. Визначено, що така природа проявляється у контролі за реалізацією делегованих спортивним організаціям повноважень, перевірці законності та пропорційності дисциплінарних санкцій, забезпеченні дотримання вимог публічного порядку, а також у формуванні автономного нормативного масиву *lex sportiva*. Теоретичне значення отриманих результатів полягає в поглибленні наукових уявлень про місце спортивного арбітражу в системі спортивного права, тоді як їх практичне значення пов'язане з можливістю використання сформульованих положень для вдосконалення механізмів вирішення спортивних спорів, підвищення ефективності діяльності спортивних інституцій та забезпечення балансу між автономією спортивного руху і дотриманням загальнообов'язкових правових стандартів.

References

- Bantekas, I. (2025, January 7). Sport arbitration and human rights: An overview of the Semenya judgement before the European Court of Human Rights. *Harvard Human Rights Journal*. URL: <https://journals.law.harvard.edu/hrj/2025/01/sport-arbitration-and-human-rights-an-overview-of-the-semenya-judgment-before-the-european-court-of-human-rights/> [in English].
- Tikhonova M. A., Bortnik O. H. Pravo na sudovy zakhyt uchasyh profesiynykh sportyvnykh vidnosyn ta yoho realizatsiia. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. No 3 (03). S. 46-52. [in Ukrainian].
- Tikhonova M.A. Ohliad dzherel mizhnarodnoho sportyvnoho prava. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. 2012. No 3. S. 209-216. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2012/03\(62\)2012/3_12_31.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2012/03(62)2012/3_12_31.pdf) [in Ukrainian].
- Fédération Internationale de Football Association. (2023). Disciplinary Code (56 p.). URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b1c85f7bbc8b3e6/original/i8zsk8xws0pyl8uay9i-pdf.pdf> [in English].
- Goh, C. L., & Anderson, J. (2022). The credibility of the Court of Arbitration for Sport. *Harvard Journal of Sports & Entertainment Law*, 13, 233–264. URL: <https://journals.law.harvard.edu/jsel/wp-content/uploads/sites/78/2022/09/HLS205.pdf> [in English].
- Union of European Football Associations. (2022). UEFA Disciplinary Regulations: Edition 2022 (52 p.). URL: <https://documents.uefa.com/api/khub/documents/r7fxo9v2XH9Uhi4VzO57qw/content> [in English].
- Aparov, A. M. (2017). Kontsepsiia sportyvnoho prava: ohliad kliuchovykh aspektiv [The concept of sports law: an overview of key aspects]. *Visnyk ONU: pravoznavstvo*, 22(1(30)), 6–19. [in Ukrainian].
- World Anti-Doping Agency. (2021). Vsesvitnii antydopingovyi kodeks: Perehlianyti Kodeks 2021 [World Anti-Doping Code: Revised Code 2021] (168 p.). URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Antidopingova_dijalnist/vsesvitniy-antidopingoviy-kodeks.pdf [in Ukrainian].
- Zalizko, O. M. (2016). Sportyvnyi arbitrazhnyi sud – alternatyvnyi sposib vyrishennia sportyvnykh sporiv [Court of Arbitration for Sport as an alternative method of resolving sports disputes]. *Pravo i suspilstvo*, (5), 192–196. URL: <http://elar.nava.edu.ua/server/api/core/bitstreams/62194c8d-5e00-4d78-9858-46676d00ffbd/content> [in Ukrainian].
- Illiashchev, M., & Solodovnyk, K. (2025, March 26). Sportyvnyi arbitrazhnyi sud pry NOK Ukrainy: perevahy ta efektyvnist dlia sportu [Sports Arbitration Court at the NOC of Ukraine: advantages and effectiveness for sport]. *Yurydychna Hazeta*. URL: <https://attorneys.ua/publication/sports-arbitration-court-noc-of-ukraine/> [in Ukrainian].
- Ukrainska Arbitrazhna Asotsiatsiia. (n.d.). Sportyvnyi arbitrazh [Sports arbitration]. URL: <https://uaa.in.ua/uk-UA/Galuzevi-arbitrazhi/Sportyvnyj-arbitrazh.aspx?ID=492> [in Ukrainian].
- Choklia, O. I. (2023). Orhanizatsiino-pravovi zasady publichno-pryvatnoho rehuliuвання rozvytku fizychnoi kultury i sportu v Ukraini [Organizational and legal principles of public-private regulation of physical culture and sport development in Ukraine] (PhD dissertation, specialty 281 Public Administration). Odesa. 275 p. URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/dissphd/choklia.o_dis.pdf [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії: 01.03.2026 / Рецензовано 17.04.2026 / Прийнято до друку 29.04.2026 / Доступно онлайн 30.05.2026

Приклад цитування

Гавловська, А. (2026). Адміністративно-правова природа спортивного арбітражу. *Архів кримінології та судових наук*. 1 (13). 235–241. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.22>.